

UMOWA MIĘDZYNARODOWA W SFERZE KULTURY – WYBRANE ASPEKTY USTROJOWO-PRAWNE

Imponderabilia ochrony i krzewienia wiedzy o zabytkach oraz wielowymiarowość dziedzictwa wymaga nieustannych badań oraz współpracy międzynarodowej. Ochrona zabytków powszechnie kojarzona jest z rekonstrukcją i rewitalizacją. Zapomina się jednak, iż wyznacznikiem w planowaniu i ochronie jest retrospekcja. Formą kreowania i instytucjonalizacji stosunków na arenie międzynarodowej oraz podstawą prawną ochrony dóbr kultury jest umowa międzynarodowa.

W polskim prawie konstytucyjnym zastosowano przepis generalnie transformujący umowy międzynarodowe do krajowego (wewnętrznego) porządku prawnego. Kwestia ta została doprecyzowana w art. 91 ust. 1 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483), według którego ratyfikowana umowa międzynarodowa po jej ogłoszeniu w „Dzienniku Ustaw” Rzeczypospolitej Polskiej stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy¹. Szczegółowe zasady i tryb zawierania, ratyfikowania oraz wypowiedzania the international treaties zostały określone w ustawie z dnia 14 kwietnia 2000 roku o umowach międzynarodowych (Dz. U. z 2000 r., Nr 39, poz. 443 z późn. zm.). O zgodności ustaw i umów międzynarodowych z ustawą zasadniczą, a także zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie orzeka Trybunał Konstytucyjny (art. 188 pkt. 1-2 Konstytucji RP)².

¹ Zob. art. 87, 89 oraz art. 91 ust. 2-3 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483).

² Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 roku o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2015 r., poz. 1064 z późn. zm.).

W ustawie zasadniczej sformułowano również podstawy ustrojowo-prawne ochrony dziedzictwa kulturowego. Mimo, iż w art. 5 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483) jest mowa o „dziedzictwie narodowym” należy pamiętać, że ziemie polskie były domem lub miejscem schronienia także dla przedstawicieli innych narodów, które na przestrzeni wieków wniosły istotny wkład w polską naukę i sztukę. Bez wątplenia powinno otaczać się troską dziedzictwo narodowe, zważając jednak na inne kultury i ich ochronę opartą na wzajemnym szacunku oraz pluralizmie.

Obecnie obserwujemy zjawisko multicytryczności systemu prawa. Następuje transpozycja przepisów prawa międzynarodowego oraz unijnego do krajowego porządku prawnego³. W związku z tym dostrzega się stopniową dehierarchizację systemu prawa, co powinno skłaniać do poszukiwania „gwarancji nadrzędności konstytucji w systemie prawa pochodzącego z różnych centrów prawodawczych, z naciskiem na prawo stanowione przez organ lub organizację międzynarodową w ramach przekazanych kompetencji”⁴. Pewną wskazówkę w tym zakresie dostarcza sama Konstytucja RP. W art. 6 ust. 1 ustawy zasadniczej wskazano, iż dobra kultury są „źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”. W świetle powyższego można wyciągnąć wniosek, iż w dziedzictwie kulturowym, które obejmuje również historię polskiego parlamentaryzmu, kulturę i tradycję prawną powinno poszukiwać się inspiracji, solidnych i trwałych norm oraz zasad w zakresie źródeł prawa, jego stanowienia i stosowania. Zwłaszcza, iż w dziedzictwie zakorzenione są ponadczasowe, uniwersalne wartości, do których odwołują się nierzadko także porozumienia międzynarodowe.

Umowy określają charakter oraz nadają kształt relacjom z różnymi podmiotami prawa międzynarodowego. Mogą się różnić, np. zakresem podmiotowym i przedmiotowym, stopniem szczegółowości regulacji, kwestiami formalnoprawnymi czy klauzulami prolongacyjnymi. Zawierane są między dwoma (umowa dwustronna, bilateralna) lub kilkoma państwami (umowy wielostronne, multilateralne).

Dwustronne są zwykle podpisywane między państwami położonymi w tym samym obszarze geograficznym powiązane sytuacją geopolityczną bądź uwarunkowaniami historycznymi, w których występuje diaspora składająca się z przedstawicieli drugiego państwa-sygnatariusza⁵. Z kolei umowy wielostronne na ogół zawierane są pod egidą

³ Szerz. E. Gdulewicz, *Konstytucyjny system źródeł prawa*, [w:] W. Skrzydło (red.), *Polskie prawo konstytucyjne*, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Wydawnictwo „Morpol”, Lublin 2000, s. 187-199.

⁴ A. Chmielarz, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej a wtórne prawo europejskie w świetle zasady nadrzędności Konstytucji*, [w:] „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Iuridica” 2009, nr 70, s. 20.

⁵ Nie jest to jednak regułą odnotowując, np. program o współpracy kulturalnej i edukacyjnej między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Argentyńskiej podpisany w Warszawie dnia 22 kwietnia 2005 roku (Dz. U. z 2007 r., Nr 30, poz. 198). Por. A. Przyborowska-Klimczak, W.S. Staszewski, S. Wrzosek, *Międzynarodowa współpraca w dziedzinie kultury*, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Radom 2002, s. 12 i nn.

organizacji międzynarodowej specjalizującej się w danej problematyce przez państwa wywodzące się z różnych kręgów kulturowych, które regulują sprawy istotne z punktu widzenia regionu lub społeczności międzynarodowej.

W umowach międzynarodowych dotyczących sfery kultury mogą uwidaczniać się kierunki polityki danego państwa. Kultura nawiązuje jednak do tego, co określa i pozwala pielęgnować tożsamość bez względu na czynniki terytorialne, cywilizacyjne czy temporalne.

Umową bilateralną jest umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Serbii o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji i nauki podpisana w Belgradzie dnia 24 października 2013 roku (Dz. U. z 2014 r., poz. 1385)⁶. Powyższy dokument zastąpił obowiązującą wcześniej umowę o współpracy kulturalnej między Polską Rzeczpospolitą Ludową i Federacyjną Ludową Republiką Jugosławii zawartą z dnia 6 lipca 1956 roku (Dz. U. z 1957 r., Nr 20, poz. 99)⁷. Aktualna umowa została zawarta na czas nieokreślony. Na podstawie art. 22 ust. 1 może być „wypowiedziana w drodze notyfikacji przez każdą ze Stron i w takim przypadku utraci moc po upływie sześciu miesięcy od dnia otrzymania noty wypowiedzającej”⁸. Zważając na znaczenie i regulowaną materię ze względu na zapewnianie stabilizacji oraz pogłębianie stosunków między państwami podejmowane wspólne przedsięwzięcia są zazwyczaj rozwijane, a nie wygaszane. postanowienia umowy mogą być doprecyzowane w dokumentach szczegółowych, np. w zawieranych na jej podstawie porozumieniach między instytucjami kultury, uczelniami wyższymi⁹. Wymienione wyżej państwa-strony współpracują

⁶ Oświadczenie rządowe z dnia 2 września 2014 roku w sprawie mocy obowiązującej umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Serbii o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji i nauki podpisanej w Belgradzie dnia 24 października 2013 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 1386).

⁷ Podstawa prawna: art. 20 umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Serbii o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji i nauki z dnia 24 października 2013 roku (Dz. U. z 2014 r., poz. 1385).

⁸ Przepis ten sformułowany w oparciu o zasady prawa międzynarodowego można także odnaleźć, np. w art. 17 umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Czarnogóry o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji i nauki podpisanej w Warszawie dnia 26 października 2012 roku (Dz. U. z 2013 r., poz. 1255).

⁹ W programie współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministrem Zasobów Ludzkich Węgier w dziedzinie kultury na lata 2013-2016 podpisanym w Krakowie dnia 13 czerwca 2013 roku (Dz. U. z 2013 r., poz. 1124) jest mowa o wspieraniu bezpośredniej współpracy, np. między Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie a Narodowym Centrum Zarządzania i Udostępniania Dziedzictwa imienia Gyuli Forstera i Fundacją imienia László Telekiego (art. 6 ust. 1 pkt. 3), Muzeum Narodowym w Warszawie a Muzeum Sztuk Pięknych – Galerią Narodową w Budapeszcie (art. 6 ust. 2), Teatrem Narodowym w Warszawie z Węgierskim Teatrem Narodowym w Budapeszcie (art. 10 pkt. 1). W tego typu dokumentach nie zawsze są wymieniane z nazwy poszczególne instytucje, ponieważ drogę do nawiązywania lub poszerzania wzajemnej współpracy otwiera już sama umowa międzynarodowa zawarta w tym zakresie. Na jej podstawie wiele kwestii może zostać uszczegółowionych w porozumieniach zawieranych bezpośrednio między zainteresowanymi instytucjami i podmiotami.

w obrębie wyspecjalizowanych organizacji międzynarodowych, w szczególności organizacji UNESCO (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* – Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury). Dotykamy tutaj sfery przenikania się problematyki regulowanej umową bilateralną z zakresem przedmiotowym traktatów multilateralnych. Ów fakt sprzyja harmonizacji oraz zintensyfikowania wdrażanych przedsięwzięć. W tym przypadku umowa dwustronna powinna być zgodna z duchem działań podejmowanych przez UNESCO, której Polska i Serbia sygnatariuszami. W analizowanym dokumencie podkreślono, iż powinno się uwzględnić i wspierać również bezpośrednie kontakty między społecznościami lokalnymi oraz regionalnymi (art. 18). Kryje się w tym głębokie przesłanie, gdyż w ochronie dziedzictwa kluczową rolę odgrywają ludy autochtoniczne, które są depozytariuszami lokalnej wiedzy, tradycji i umiejętności. Ponadto istotne jest wspieranie twórców, zarówno profesjonalistów, jak i amatorów oraz młodych talentów.

W innym dokumencie dwustronnym – umowie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej o współpracy w dziedzinie nauki, edukacji i kultury z 2015 roku („Monitor Polski” z 2015 r., poz. 1262)¹⁰ wskazano, iż takie umowy są ważnym czynnikiem nie tylko wymiany doświadczeń, ale i dialogu. W art. 2 podkreślono, iż działania podejmowane w tym zakresie powinny przebiegać „w oparciu o zasadę poszanowania jednostki ludzkiej, wolności wyznania, uznania dla wartości duchowych i kulturowych oraz poszanowania przepisów prawa obowiązujących w obydwóch państwach” (*„based on the principle of respect for the individual, freedom of creed, the recognition of spiritual and cultural values and respect for the laws in force of the two countries”*). W tym przepisie odwołano się do prawa krajowego, co stanowi równocześnie wyraz poszanowania jednej z głównych zasad prawa międzynarodowego. W umowie nakreślono ramy współpracy między stronami, które są następnie rozwijane oraz przebiegają również w oparciu o prawo wewnętrzne. Nabiera to szczególnego znaczenia w przypadku procedur restytucyjnych. W tych okolicznościach występuje odesłanie nie tylko do prawa krajowego, ale i konwencji międzynarodowych, których państwa są sygnatariuszami. Dotyczy to działań w celu niedopuszczenia do kradzieży, nielegalnego przywozu oraz wywozu dóbr stanowiących dziedzictwo narodowe. Znajduje to odzwierciedlenie na przykład w art. 3 umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Czarnogóry o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji i nauki podpisanej w Warszawie w dniu 26 października 2012 roku

¹⁰ Oświadczenie rządowe z dnia 2 grudnia 2015 roku w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej umową między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej o współpracy w dziedzinie nauki, edukacji i kultury podpisanej w Pjongjang dnia 17 czerwca 2015 r. („Monitor Polski” z 2015 r., poz. 1263).

(Dz. U. z 2013 r., poz. 1255)¹¹. Należy wskazać, iż przedsięwzięcia podejmowane w tym zakresie rozciągają się na prace konserwatorskie, restauratorskie, projekty badawcze, szkolenia oraz popularyzowanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym¹².

W umowach o współpracy kulturalnej stosunkowo od niedawna pojawiają się zapisy o dziedzictwie niematerialnym. Uwidacznia się w tym wpływ Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzonej w 2003 roku (Dz. U. z 2011 r., Nr 172 poz. 1018)¹³. Dziedzictwo niematerialne jest źródłem różnorodności kulturowej. Co więcej, przenika to, co materialne i nierzadko umożliwia jego zrozumienie, odkodowanie bądź wyartykułowanie¹⁴. Polska ratyfikowała tę Konwencję w 2011 roku. Z kolei w 2013 roku Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłosił rozpoczęcie prowadzenia Krajowej Listy Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego.

Na temat niematerialnego dziedzictwa kulturowego stanowi przykładowo art. 12 programu współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Czeskiej z 2014 roku (Dz.U. 2014, poz. 1008)¹⁵; art. 12 programu współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Macedonii na lata 2015-2018 podpisanego w 2015 roku („Monitor Polski” z 2015 r., poz. 1034)¹⁶. W powyżej przytoczonych artykułach jest mowa o kulturze ludowej (umowa z Macedonią) i tradycyjnej kulturze ludowej (umowa z Czechami). Przed przyjęciem Konwencji

¹¹ Oświadczenie rządowe z dnia 13 września 2013 roku w sprawie mocy obowiązującej umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Czarnogóry o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji i nauki podpisanej w Warszawie dnia 26 października 2012 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 1256).

¹² Por. art. 4-5 polskiej ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

¹³ Oświadczenie rządowe z dnia 29 maja 2011 roku w sprawie mocy obowiązującej Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzonej w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz.U. z 2011 r., Nr 172, poz. 1019).

¹⁴ Zob. S. Kowalska, *Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego Chin. Implikacje prawa międzynarodowego*, [w:] S. Kowalska, D. Wańka (red.), *Retrospekcja i ochrona dziedzictwa kulturowego*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny, Poznań-Kalisz 2015, s. 344-357. W tym artykule omówiono również cel i główne założenia Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego podpisanej w Paryżu dnia 17 października 2003 roku (Dz. U. z 2011 r., Nr 172 poz. 1018).

¹⁵ Oświadczenie rządowe z dnia 29 maja 2014 roku w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej programem współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Czeskiej na lata 2014-2016 podpisanym w Krakowie dnia 6 maja 2014 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 1009).

¹⁶ Oświadczenie rządowe z dnia 28 września 2015 r. w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej programem współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Macedonii na lata 2015-2018 podpisanym w Skopje dnia 26 sierpnia 2015 r. („Monitor Polski” z 2015 r., poz. 1035).

w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego organizacja UNESCO podejmowała wiele działań w celu ochrony kultury ludowej odnotowując, np. program „Żywe skarby ludzkości”, „Listę Arcydzieł Ustnego i Niematerialnego Dziedzictwa Ludzkości”. Działania te złożyły się na wykrystalizowanie pojęcia „niematerialnego dziedzictwa kulturowego” oraz przyjęcie w 2003 roku w tym zakresie Konwencji przez Konferencję Generalną UNESCO.

Innym przykładem multilateralnego aktu prawa międzynarodowego jest Ramowa Konwencja o ochronie i zrównoważonym rozwoju Karpat sporządzona w Kijowie 22 maja 2003 roku (Dz. U. 2007 r., Nr 96, poz. 634). Została zawarta między Polską, Czechami, Słowacją, Węgrami, Ukrainą, Serbią i Rumunią. Jest to obok Konwencji o ochronie Alp z 1991 roku¹⁷ – druga na świecie umowa międzynarodowa poświęcona ochronie pojedynczego obszaru górskiego. Karpaty są bowiem nie tylko unikatowym dobrem naturalnym, skarbem przyrody, obszarem lasów pierwotnych, różnorodności biologicznej flory oraz fauny, ale i obszarem kulturowym, w którym od wieków żyją ludzie reprezentujący wiele państw i narodów. W prawie międzynarodowym podkreśla się związek pomiędzy dziedzictwem materialnym, niematerialnym oraz przyrodniczym. W Konwencji Karpackiej wskazano na rolę wiedzy ludowej i tradycyjnego rękodzieła oraz wprowadzania na rynek lokalnych produktów (art. 11). Należy zaznaczyć, że powinno przebiegać to jednak z poszanowaniem prawa własności intelektualnej¹⁸.

Niewątpliwie dla zrównoważonego rozwoju i zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarach transgranicznych i subregionalnych niezbędna jest współpraca międzynarodowa oraz prowadzenie w tym zakresie wszechstronnych oraz zintegrowanych działań.

W środowiskach wielokulturowych wyłania się wiele wyzwań związanych, np. z mentalnością społeczną, dysonansem w zachowaniach czy sposobem patrzenia na przeszłość i terażniejszość. Wielokulturowość w niektórych sytuacjach może być źródłem zarzewi i generowania konfliktów, a w innych – synkretyzmu kulturowego. W tym kontekście wyłania się problem ochrony wspólnego dziedzictwa tak, aby każda z grup etnokulturowych mogła jednocześnie zachować własną tożsamość pomimo egzystowania w społeczeństwie, w którym wzajemnie nakładają się i przenikają różne zjawiska kulturowe.

Ważnym instrumentem nawiązywania stosunków międzynarodowych oraz rozwiązywania sporów są negocjacje. Umiejętność ta jest niezwykle ważna nie tylko podczas dbania o interesy państwowe, ale i tego, co łączy a nie dzieli społeczność międzynarodową.

¹⁷ Convention on the Protection of the Alps (Alpine Convention) and Annexes, Salzburg 7 November 1991.

¹⁸ Zob. polską ustawę z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 1994 r., Nr 24, poz. 83 z późn. zm.).

W wielu umowach międzynarodowych wskazuje się na rolę bibliotek¹⁹. Książka stanowi bowiem nie tylko nośnik informacji, dobro kultury, ale i łącznik międzypokoleniowy. Obecnie podkreśla się umiejętne posługiwanie się nowoczesnymi technologiami w celu ochrony, zachowania, konserwacji oraz digitalizacji materiałów bibliotecznych. Z tym związana jest także działalność translatorska (tłumaczenie literatury na inne języki). Zdigitalizowane książki i archiwalia są jednym z ważkich czynników wymiany kulturalnej. W tym zakresie wyłaniają się jednak kwestie natury prawnej, infrastrukturalnej, dotyczące przechowywania, konserwacji czy udostępniania on-line. W art. 10 ust. 2 programu współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Czeskiej z dnia 6 maja 2014 roku (Dz. U. 2014, poz. 1008) wskazano na promocję dziedzictwa kulturowego za pomocą platformy cyfrowej „Art Historian Information from Central Europe” (AHICE). Współpraca międzynarodowa może zaowocować nie tylko wymianą doświadczeń, ale i być stymulatorem kreatywności społecznej. Z drugiej strony, rozprzestrzenianie się bibliotek cyfrowych powoduje konieczność przeprogramowywania i rozszerzania działalności oraz usług oferowanych przez tradycyjne biblioteki²⁰.

Z kolei w art. 8 ust. 1 programu współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Macedonii z dnia 26 sierpnia 2015 roku („Monitor Polski” z 2015 r., poz. 1034) poruszono ważne zagadnienie, co prawda uczyniono to w kontekście działalności muzeów²¹, ale postulat skutecznego i przemyślanego zarządzania można wystosować także pod adresem innych instytucji. W tym celu powinno się opracowywać i wdrażać skoordynowaną oraz perspektywiczną politykę kulturalną państwa.

Źródłem wiedzy o dziedzictwie kulturowym oraz różnych przejawach ludzkiej działalności w wymiarze jednostkowym, jak i zbiorowym są materiały archiwalne. Polskie archiwa starają się wychodzić naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom użytkowników, którzy posiadają w tym zakresie przygotowanie zawodowe (np. nauczyciele akademicki, pedagodzy, historycy), lub nie ale są pasjonatami dziejów (np. osoby poszukujące dokumentów do rodzinnej genealogii). Według Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w latach 2012-2015 w Polsce dokonano ponad 53 milionów kopii cyfrowych dokumentów pochodzących z archiwów państwowych. Natomiast

¹⁹ Np. art. 7 ust. 1 programu współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Czeskiej na lata 2014-2016 podpisanego w Krakowie dnia 6 maja 2014 roku (Dz.U. 2014, poz. 1008).

²⁰ Zob. szerz. R. Kowalski, *The educational and culture-forming role of public libraries*, [w:] E. Piondzialek (red.), *Contemporary issues in scientific information and communication. Studies, essays, contributions*, issue 4, Faculty of Pedagogy and Fine Arts AMU, Poznań-Kalisz 2015, s. 63-72.

²¹ W Polsce tą problematykę reguluje ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz. U. z 1997 r., Nr 5, poz. 24 z późn. zm.).

w kwietniu 2016 roku w serwisie internetowym „szukajwarchiwach.pl” było dostępnych ponad 18 milionów skanów dokumentów archiwalnych. Serwis ten jest sporym ułatwieniem, gdyż dostęp do archiwaliów jest bezpłatny i nieobwarowany dodatkowymi zastrzeżeniami²². Od 8 marca 2008 roku w Polsce funkcjonuje Narodowe Archiwum Państwowe (NAC)²³, które zajmuje się digitalizacją, przechowywaniem oraz udostępnianiem elektronicznym dokumentów archiwalnych, fotograficznych, fonograficznych oraz audiowizualnych z zasobów archiwów państwowych. Każdego roku w Narodowym Archiwum Cyfrowym digitalizowanych jest 7 milionów dokumentów. W tym celu infrastruktura IT jest cały czas rozbudowywana. NAC jest pierwszym tego typu placówką archiwalną w kraju. Na przestrzeni wieków zmieniały się nie tylko granice, ustroje, styl życia, ale i mentalność. Wiele poloników znajduje się poza Polską. Krajowe archiwa współpracują więc z podobnymi instytucjami za granicą. Przykładami porozumień dwustronnych są umowy, na podstawie których Archiwum Główne Akt Dawnych wykonało 86 700 kopii cyfrowych poloników z Centralnego Państwowego Archiwum Ukrainy we Lwowie oraz zdigitalizowało 65 tysięcy stron dokumentacji studenckiej z okresu 1802-1889 przechowywanej w Uniwersytecie w Tartu w Estonii – stanowi to wyśmienite źródło do badań nad pobytem, działalnością, edukacją i peregrynacją Polaków do Dorpatu.

Instytucją, którą scala kilka usług jest „Europeana” – wirtualne archiwum, biblioteka i muzeum²⁴. Polska Biblioteka Narodowa uczestniczy w projekcie „Biblioteka Europejska” od 2007 roku. „Europeana” odgrywa ważną rolę w zapewnianiu ochrony dziedzictwa kulturowego oraz tworzeniu pamięci zbiorowej.

Ochrona wartości różnorodności kulturowej realizowana jest również za pomocą sektora audiowizualnego i kinematograficznego. Przykładem umowy dwustronnej w tym zakresie jest umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Nowej Zelandii w sprawie koprodukcji filmów podpisana w Warszawie dnia 21 października

²² Należy jednak zaznaczyć, że digitalizacji poddaje się te archiwalia, w stosunku do których w świetle obowiązującego prawa można wydać taką decyzję. Zob. szerz. rozdział III ustawy z dnia 14 lipca 1983 roku o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 1983 r., Nr 38, poz. 173 z późn. zm.).

²³ Instytucję tą poprzedziło Archiwum Dokumentacji Mechanicznej (ADM) w Warszawie, które działało jako centralne archiwum państwowe na podstawie zarządzenia nr 199 Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 1955 roku („Monitor Polski” z 1955 r., Nr 74, poz. 917). W 2008 roku na wniosek Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych podjęto kroki, mające na celu wydanie dokumentu w sprawie przekształcenia ADM. Kwestię tą uregulowano w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w dniu 6 lutego 2008 roku w sprawie zmiany nazwy i zakresu działania Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie (Dz. U. z 2008 r., Nr 29, poz. 167). Szczegółowy zakres działania i organizację Narodowego Archiwum Cyfrowego określono w statucie. Ów dokument został nadany przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych (§ 2 ust. 2 rozporządzenia).

²⁴ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 27 września 2007 roku w sprawie i2010: *europaeska biblioteka cyfrowa* [2006/2040 (INI)].

2015 roku („Monitor Polski” z 2016 r., poz. 313)²⁵. Wymagane jest pisemne zatwierdzenie koprodukcji przez odpowiednie władze krajowe przed rozpoczęciem zdjęć. Ponadto koproduttori powinni dysponować funduszami, organizacją techniczną oraz uznanymi kwalifikacjami zawodowymi (art. 4 ust. 1). Wkład twórczy, techniczny oraz wydatki związane z produkcją filmową powinny być racjonalnie proporcjonalne. Koprodukcja filmowa wykonana zgodnie z postanowieniami tej umowy jest traktowana jako film produkcji rodzimej w Polsce i Nowej Zelandii. Umowa nie wyklucza koprodukcji z udziałem strony trzeciej, jeżeli zostaną dopełnione wymogi prawne, a Nowa Zelandia lub Polska jest związana z państwem trzecim umową w tej materii. Zdjęcia można prowadzić na terenie państw-stron lub poza ich granicami z zachowaniem art. 8 ust. 2. Jeżeli wymaga tego scenariusz, ścieżka dźwiękowa może zawierać „fragmenty dialogów w dowolnym języku”²⁶, przy czym tego pojęcia nie zdefiniowano. Powinno się więc w tym względzie przejawiać rozważę.

Filmoteka Narodowa jest państwową instytucją kultury, która podejmuje działania na rzecz kultury filmowej, zachowania i popularyzacji polskiego dziedzictwa kinematograficznego²⁷, w tym filmu animowanego. Gromadzi dawne i współczesne plakaty filmowe²⁸, dokumentację historyczno-filmową, fotograficzną, archiwizuje i konserwuje nagrania (np. taśmy filmowe polskiego kina niemego, digitalizacja przedwojennych filmów fabularnych²⁹), zajmuje się dystrybucją filmów, działaniami edukacyjnymi (np. „Iluzjon – Muzeum Sztuki Filmowej”) oraz kulturotwórczymi (np. „Repozytorium Cyfrowe” Filmoteki Narodowej). Z kolei poprzez członkostwo w „Association of European Cinémathèques” (od 2009 r.), Filmoteka Narodowa ma swój udział w kreowaniu i ochronie europejskiego dziedzictwa kinematograficznego. Proces ten przebiega w oparciu o odpowiednie regulacje prawa unijnego.

²⁵ Oświadczenie rządowe z dnia 16 marca 2016 roku w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej umową między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Nowej Zelandii w sprawie koprodukcji filmów podpisaną w Warszawie dnia 21 października 2015 r. („Monitor Polski” z 2016 r., poz. 314).

²⁶ Art. 9 ust. 2 umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Nowej Zelandii w sprawie koprodukcji filmów podpisanej w 2015 roku („Monitor Polski” z 2016 r., poz. 313).

²⁷ Podstawa prawna: art. 3 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 roku o kinematografii (Dz. U. z 2005 r., Nr 132, poz. 1111 z późn. zm.).

²⁸ W tym celu stworzono „GAPLA – Galerię Plakatu Filmowego”, w której gromadzone są afisze i plakaty filmowe datowane od XIX stulecia. Kolekcja jest dostępna w Internecie w formacie cyfrowym.

²⁹ W 2008 roku rozpoczęła się realizacja projektu „NITROFILM. Konserwacja i digitalizacja przedwojennych filmów fabularnych w Filmotece Narodowej w Warszawie”, który jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, XI Priorytet „Kultura i dziedzictwo kulturowe”. W ramach projektu poddaje się rekonstrukcji, pracom porównawczym, a następnie digitalizacji najcenniejsze polskie filmy ze wspomnianego przedziału czasowego. Do rekonstrukcji w 100 % zakresie skierowano, np. film „Pan Tadeusz” w reżyserii Ryszarda Ordyńskiego z 1928 roku oraz „Zew morza” w reżyserii Henryka Szaro z 1927 r.

Obecnie w kontekście przemysłu kinematograficznego podnosi się konieczność wypracowania nowych metod dystrybucyjnych (w tym on-line), systemu wynagradzania artystów i twórców, pozyskiwania publiczności, a także osiągnięcia równowagi między udostępnianiem dóbr kultury i twórczości z poszczególnymi aspektami działalności audiowizualnej.

W rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1295/2013 z dnia 11 grudnia 2013 roku ustanawiającym program „Kreatywna Europa” (2014-2020) i uchylającym decyzje nr 1718/2006/WE, nr 1855/2006/WE i nr 1041/2009/WE („Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej” z dnia 20 grudnia 2013 r., L 347/221) ustanowiono nowy program strategiczny, który obejmuje szeroki zakres przedmiotowy europejskiego sektora kultury. Czas realizacji określono do końca grudnia 2020 roku. Pojęcie „sektora kultury i sektora kreatywnego” zdefiniowano w art. 2 pkt. 1 rozporządzenia, w myśl którego oznacza „wszystkie sektory, których działalność opiera się na wartościach kulturowych lub na artystycznej i innej twórczej ekspresji, niezależnie od tego, czy ta działalność ma charakter zorientowany na rynek, bez względu na rodzaj struktury, w ramach której jest ona prowadzona, oraz niezależnie od sposobu finansowania tej struktury. W zakres tej działalności wchodzi rozwój, tworzenie, produkcja, rozpowszechnianie i ochrona dóbr i usług zawierających elementy kulturalnej, artystycznej lub innej twórczej ekspresji, a także funkcje pokrewne, takie jak edukacja lub zarządzanie. Sektor kultury i sektor kreatywny obejmują między innymi architekturę, archiwa, biblioteki i muzea, rękodzieło artystyczne, sektor audiowizualny (w tym film, telewizję, gry wideo i multimedia), materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, wzornictwo, festiwale, muzykę, literaturę, przedstawienia artystyczne, działalność wydawniczą, radio i sztuki wizualne”. Program „Kreatywna Europa” zorientowany jest na rozwój i propagowanie obiegu dzieł, twórczości w wymiarze transnarodowym, zwiększanie mobilności podmiotów działających w sektorze kultury, pobudzanie innowacyjności, wzmacnianie kondycji finansowej mikro, małych oraz średnich organizacji, poszukiwanie i wdrażanie nowych form wspierania artystów, twórców, a także modeli zarządzania w kulturze³⁰. Omawiane rozporządzenie stanowi przykład prawa unijnego, które można zakwalifikować do regionalnego prawa międzynarodowego. Wiąże ono państwa ściślej niż prawo powszechnie³¹. W rozporządzeniu tym uwypuklono ponadto znaczenie wspierania i ochrony różnorodności kulturowej w skali globalnej, odsyłając do

³⁰ Art. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1295/2013 z dnia 11 grudnia 2013 roku ustanawiającego program „Kreatywna Europa” (2014-2020) i uchylającego decyzje nr 1718/2006/WE, nr 1855/2006/WE i nr 1041/2009/WE („Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej” z dnia 20 grudnia 2013 r., L 347/221).

³¹ Szerz. A. Redelbach, *Prolegomena do nauk o człowieku, władzy i prawie*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2005, s. 227-228.

aktu prawa międzynarodowego – Konwencji UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego sporządzonej w Paryżu dnia 20 października 2005 roku (Dz. U. z 2007 r., Nr 215 poz. 1585), w której wskazano, iż różnorodność kulturowa jest wspólnym dziedzictwem ludzkości. Stąd wniosek, że działania prawne i faktyczne powinny być zharmonizowane. Twórcy Konwencji wśród głównych zasad, które powinny temu towarzyszyć wymienili: zasadę poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności (*principle of respect for human rights and fundamental freedoms*), równej godności i poszanowania wszystkich kultur (*principle of equal dignity of and respect for all cultures*), suwerenności (*principle of sovereignty*), solidarności i współpracy międzynarodowej (*principle of international solidarity and cooperation*), komplementarności ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju (*principle of the complementarity of economic and cultural aspects of development*), trwałego i zrównoważonego rozwoju (*principle of sustainable development*), sprawiedliwego dostępu (*principle of equitable access*) oraz zasadę otwartości i równowagi (*principle of openness and balance*) [art. 2]. Różnorodność kulturowa jest bodźcem, stymulatorem rozwoju zarówno państw, narodów, jak i jednostek. Przyczynia się do kreatywności w różnych dziedzinach, przepływu idei i twórczości. Umiejętne wspieranie różnorodności kulturowej może przyczynić się do spójności społecznej oraz polepszania sytuacji socjalno-bytowej osób starszych, niepełnosprawnych, kobiet i dzieci, a także innych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy pamiętać, że obrót dobrami i usługami kulturalnymi nie powinien być jednak postrzegany tylko przez pryzmat merkantylny.

W kreowaniu społeczeństwa obywatelskiego przepływ wiedzy i informacji odgrywa kluczową rolę. Rozwój sektora ICT powoduje, że fotografia, muzyka, filmy, programy audio, audiowizualne przenoszone są poprzez konwersję do formatu cyfrowego. Kształtują się nowe usługi cyfrowe, multimedialne i interaktywne (np. e-administracja, wirtualne instytucje kultury i edukacji, teleshopping, usługi bankowe on-line). Wiąże się to z potrzebą konwergencji platform cyfrowych, ochrony danych osobowych w sieci. Innym wyzwaniem jest opracowanie spójnych zasad funkcjonowania rynku wewnętrznego Unii Europejskiej, mediów, interfejsów, regulacji prawnych, sektorowych oraz rozwiązań technicznych.

Powstawanie nowych możliwości w telekomunikacji skłoniło organy unijne do prac nad prawem, które uwzględniałoby te zmiany. Odbiorca i widz nie jest już zdany tylko na przekaz medialny w określonej formie i czasie, ale sam może wybrać usługę i porę, z której z niej skorzysta (np. interaktywna telewizja, kino domowe). W dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 roku w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych („Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej” z dnia 15 kwietnia 2010 r., L 95/1)

uwypuklono, iż przepisy dotyczące transmisji audiowizualnych usług medialnych powinny wychodzić naprzeciw nowym technologiom komunikacyjnym i informacyjnym, przeobrażeniom strukturalnym, gospodarczym, finansowym tak, aby zagwarantować pewność prawną oraz optymalne warunki konkurencyjności (pkt. 4). Audiowizualne usługi medialne linearne oraz nielinearne mogą bowiem mieć swój udział w ochronie, popularyzacji różnorodności językowej i kulturalnej.

Podaje się, że sektor cyfrowy rozwija się siedem razy szybciej niż inne działy gospodarki³². Jednolity rynek cyfrowy wymaga nie tylko konwergencji mediów, usług, prawa, ale i zagwarantowania trwałych korzyści socjalnych oraz ekonomicznych zorientowanych na jednostkę, gdyż to człowiek jest kreatorem i odbiorcą usług. Przy całym wachlarzu nowych rozwiązań technologicznych należy zważać na to, co stanowi o istocie kultury. Stąd tak wiele w niniejszym artykule rozważań i postulatów o dziedzictwie kulturowym, ponieważ to ono jest nośnikiem wartości oraz tożsamości.

Umowy międzynarodowe stanowią ramy, które powinny być wypełniane odpowiednimi działaniami legislacyjnymi, personalnymi, organizacyjno-strukturalnymi, finansowymi oraz infrastrukturalnymi na płaszczyźnie krajowej. Niezbędne jest planowanie, a także poprzedzanie decyzji wszechstronnym rozpoznaniem.

Zważając na istotę praw człowieka i ducha *the international law*, oprócz źródła prawa międzynarodowego, umowa może stanowić środek pokojowej współpracy między państwami oraz narodami niezależnie od ich systemów społecznych i konstytucyjnych. Jednak, aby stało się to możliwe, powinno respektować się nie tylko postulat ochrony dziedzictwa kulturowego, racjonalnego stanowienia i stosowania prawa, ale i zasadę *pacta sunt servanda* w kontekście umów międzynarodowych.

Akty prawne

C o n v e n t i o n on the Protection of the Alps (Alpine Convention) and Annexes, Salzburg 7 November 1991.

D y r e k t y w a Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 roku w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych („Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej” z dnia 15 kwietnia 2010 r., L 95/1).

K o n s t y t u c j a RP z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483).

K o n w e n c j a UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz. U. z 2011 r., Nr 172 poz. 1018).

K o n w e n c j a UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 roku (Dz. U. z 2007 r., Nr 215 poz. 1585).

³² *Europejska agenda cyfrowa. Ożywić gospodarkę w Europie*, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji Społecznej, Bruksela 2014, s. 3.

- O ś w i a d c z e n i e rządowe z dnia 29 maja 2011 roku w sprawie mocy obowiązującej Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzonej w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz. U. z 2011 r., Nr 172, poz. 1019).
- O ś w i a d c z e n i e rządowe z dnia 29 maja 2014 roku w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej programem współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Czeskiej na lata 2014-2016 podpisanym w Krakowie dnia 6 maja 2014 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 1009).
- O ś w i a d c z e n i e rządowe z dnia 2 września 2014 roku w sprawie mocy obowiązującej umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Serbii o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji i nauki podpisanej w Belgradzie dnia 24 października 2013 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 1386).
- O ś w i a d c z e n i e rządowe z dnia 2 grudnia 2015 roku w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej umową między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej o współpracy w dziedzinie nauki, edukacji i kultury podpisanej w Pjongjang dnia 17 czerwca 2015 r. („Monitor Polski” z 2015 r., poz. 1263).
- O ś w i a d c z e n i e rządowe z dnia 28 września 2015 r. w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej programem współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Macedonii na lata 2015-2018 podpisanym w Skopje dnia 26 sierpnia 2015 r. („Monitor Polski” z 2015 r., poz. 1035).
- O ś w i a d c z e n i e rządowe z dnia 16 marca 2016 roku w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej umową między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Nowej Zelandii w sprawie koprodukcji filmów podpisanej w Warszawie dnia 21 października 2015 r. („Monitor Polski” z 2016 r., poz. 314).
- P r o g r a m o współpracy kulturalnej i edukacyjnej między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Argentynskiej podpisany w Warszawie dnia 22 kwietnia 2005 roku (Dz. U. z 2007 r., Nr 30, poz. 198).
- P r o g r a m współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministrem Zasobów Ludzkich Węgier w dziedzinie kultury na lata 2013-2016 podpisany w Krakowie dnia 13 czerwca 2013 roku (Dz. U. z 2013 r., poz. 1124).
- P r o g r a m współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Czeskiej na lata 2014-2016 podpisany w Krakowie dnia 6 maja 2014 roku (Dz.U. 2014, poz. 1008).
- P r o g r a m współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Macedonii na lata 2015-2018 podpisany w Skopje dnia 26 sierpnia 2015 roku („Monitor Polski” z 2015 r., poz. 1034).
- R a m o w a Konwencja o ochronie i zrównoważonym rozwoju Karpat sporządzona w Kijowie dnia 22 maja 2003 roku (Dz. U. 2007 r., Nr 96 poz. 634).
- R e z o l u c j a Parlamentu Europejskiego z dnia 27 września 2007 roku w sprawie i2010: *europaeska biblioteka cyfrowa* [2006/2040 (INI)].
- R o z p o r z ą d z e n i e Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w dniu 6 lutego 2008 roku w sprawie zmiany nazwy i zakresu działania Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie (Dz. U. z 2008 r., Nr 29, poz. 167).
- R o z p o r z ą d z e n i e Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1295/2013 z dnia 11 grudnia 2013 roku ustanawiające program „Kreatywna Europa” (2014-2020) i uchylające decyzje nr 1718/2006/WE, nr 1855/2006/WE i nr 1041/2009/WE („Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej” z dnia 20 grudnia 2013 r., L 347/221).
- U m o w a o współpracy kulturalnej między Polską Rzeczpospolitą Ludową i Federacyjną Ludową Republiką Jugosławii podpisana w Belgradzie dnia 6 lipca 1956 roku (Dz. U. z 1957 r., Nr 20, poz. 99).

- U m o w a między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Czarnogóry o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji i nauki podpisana w Warszawie dnia 26 października 2012 roku (Dz. U. z 2013 r., poz. 1255).
- U m o w a między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Serbii o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji i nauki podpisana w Belgradzie dnia 24 października 2013 roku (Dz. U. z 2014 r., poz. 1385).
- U m o w a między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej o współpracy w dziedzinie nauki, edukacji i kultury podpisana w Pjongjang w dniu 17 czerwca 2015 roku („Monitor Polski” z 2015 r., poz. 1262).
- U m o w a między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Nowej Zelandii w sprawie koprodukcji filmów podpisana w Warszawie dnia 21 października 2015 roku („Monitor Polski” z 2016 r., poz. 313).
- U s t a w a z dnia 14 lipca 1983 roku o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 1983 r., Nr 38, poz. 173 z późn. zm.).
- U s t a w a z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 1994 r., Nr 24, poz. 83 z późn. zm.).
- U s t a w a z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz. U. z 1997 r., Nr 5, poz. 24 z późn. zm.).
- U s t a w a z dnia 14 kwietnia 2000 roku o umowach międzynarodowych (Dz. U. z 2000 r., Nr 39, poz. 443 z późn. zm.).
- U s t a w a z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).
- U s t a w a z dnia 30 czerwca 2005 roku o kinematografii (Dz. U. z 2005 r., Nr 132, poz. 1111 z późn. zm.).
- U s t a w a z dnia 25 czerwca 2015 roku o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2015 r., poz. 1064 z późn. zm.).
- Z a r z ą d z e n i e nr 199 Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 1955 roku w sprawie utworzenia Archiwum Dokumentacji Mechanicznej („Monitor Polski” z 1955 r., Nr 74, poz. 917).

Bibliografia

- C h m i e l a r z A., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej a wtórne prawo europejskie w świetle zasady nadrzędności Konstytucji*, [w:] „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Iuridica” 2009, nr 70.
- E u r o p e j s k a a g e n d a c y f r o w a. *Ożywić gospodarkę w Europie*, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji Społecznej, Bruksela 2014.
- G d u l e w i c z E., *Konstytucyjny system źródeł prawa*, [w:] W. Skrzydło (red.), *Polskie prawo konstytucyjne*, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Wydawnictwo „Morpol”, Lublin 2000.
- K o w a l s k a S., *Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego Chin. Implikacje prawa międzynarodowego*, [w:] S. Kowalska, D. Wańka (red.), *Retrospekcja i ochrona dziedzictwa kulturowego*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny, Poznań-Kalisz 2015.
- K o w a l s k i R., *The educational and culture-forming role of public libraries*, [w:] E. Poniedziałek (red.), *Contemporary issues in scientific information and communication. Studies, essays, contributions*, issue 4, Faculty of Pedagogy and Fine Arts AMU, Poznań-Kalisz 2015.
- P r z y b o r o w s k a-Klimczak A., Staszewski W.S., Wrzosek S., *Międzynarodowa współpraca w dziedzinie kultury*, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Radom 2002.
- R e d e l b a c h A., *Prolegomena do nauk o człowieku, władzy i prawie*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2005.

Abstrakt

Umowa międzynarodowa w sferze kultury – wybrane aspekty ustrojowo-prawne

W artykule omówiono rolę bilateralnych i multilateralnych umów międzynarodowych w ochronie oraz popularyzacji dziedzictwa kulturowego. Wskazano na potrzebę respektowania zasady *pacta sunt servanda* w stosunkach międzynarodowych. W rozważaniach podkreślono, iż umowa międzynarodowa jest nie tylko źródłem the international law, ale i środkiem pokojowej współpracy między państwami i narodami bez względu na ich uwarunkowania społeczne oraz ustrojowo-prawne.

Słowa kluczowe

umowa międzynarodowa, dziedzictwo kulturowe, prawo konstytucyjne, prawo krajowe, prawo Unii Europejskiej, prawo międzynarodowe

Abstract

International treaties – selected systemic and legal regulations

In this article discusses the role of bilateral and multilateral legal agreements in protection and popularization of cultural heritage. It indicated the principle of *pacta sunt servanda* in the international relations. In considerations emphasized that international treaty is not only source of the international law, but also peaceful means for cooperation between the states and nations without their social, systemic and legal circumstances.

Keywords

international treaty, cultural heritage, constitutional law, domestic law, European Union law, international law